

Μέχρι τα τέλη της προηγούμενης δεκαετίας βλέπαμε τον δικέφαλο αετό, έμβλημα της βυζαντινής αυτοκρατορίας κατά την περίοδο των Παλαιολόγων, κυρίως στους ναούς της Ελλάδος και της Κύπρου, καθώς και στα εμβλήματα ορισμένων αθλητικών συλλόγων.

Και τώρα άμα κοιτάξουμε στον ευρύτερο χώρο της γεωγραφικής γειτονιάς μας, παρατηρούμε μία έξαρση βυζαντινοπρέπειας. Δικέφαλος αετός είναι το νέο εθνόσημο της νέας Ρωσίας με τον Άγιο Γεώργιο να φονεύει τον δράκοντα. Δικέφαλος είναι και το νέο έμβλημα της Ομοσπονδιακής Γιουγκοσλαβίας (Σερβία-Μαυροβούνιο). Τον βυζαντινό δικέφαλο χρησιμοποιούν και οι Σερβοβόσνιοι στην ημιαυτόνομη κρατική τους οντότητα και τον συνδέουν με τον σταυρό και τα τέσσερα Κυριλλικά (βυζαντινά) ε που συμβολίζουν την φράση: Άγιε Σάββα σώζε τους Σέρβους», όπως ακριβώς τα 4 Β (δύο δεξιόστροφα και δύο αριστερόστροφα απεικόνιζαν επάνω στο οικόσημο των Παλαιολόγων την φράση: «Βασιλεύ Βασιλέων Βασιλεί βοήθει», δηλαδή Χριστέ βοήθα τον Αυτοκράτορα. Εξ άλλου τον δικέφαλο αετό χρησιμοποιούν στη σημαία τους και οι Αλβανοί από την ίδρυση του συγχρόνου κράτους τους, θυμίζοντάς μας ότι και οι Ορθόδοξοι Αλβανοί του Νότου ονομάζονται Τόσκηδες εκ του «αετόσκηδες», δηλαδή παιδιά του δικέφαλου αετού, κληρονόμοι του Βυζαντίου.

Αυτήν την κληρονομιά τον πολιτισμό και την δόξα της Ελληνορθόδοξης Αυτοκρατορίας των Μέσων Χρόνων, πολλοί λαοί την θεωρούν τιμή τους και τμήμα της πνευματικής τους ταυτότητας. Δυστυχώς στη χώρα μας περάσαμε από διάφορες περιόδους αμφισβητήσεων και παρεξηγήσεων εις βάρος της Βυζαντινής μας κληρονομιάς και μόλις στις τελευταίες δεκαετίες αρχίζουμε να τοποθετούμε τα πράγματα στην σωστή τους θέση. Το Βυζάντιο «σημείο αντιλεγόμενο» κατά τον Φ. Κόντογλου, ενοχλεί τους οπαδούς της άκρατης αρχαιολατρίας και τού παγανισμού, διότι μάς θυμίζει την σύνδεση ορθοδοξίας και Ελληνισμού. Ενοχλεί ακόμη και ορισμένους κύκλους διανοουμένων στην Δύση, οι οποίοι μένουν κολλημένοι στο πνεύμα των Σταυροφοριών και θεωρούν κάθε τι το Ορθόδοξο ως αντιστρατευόμενο τη επέκταση του Δυτικού πολιτισμού. Όμως και στη Δύση υπάρχουν φωτεινά παραδείγματα σεβασμού προς τις βυζαντινές σπουδές. Χαρακτηριστικές περιπτώσεις ο κορυφαίος Άγγλος Βυζαντινολόγος Σερ Στήβεν Ράνσιμαν, ο οποίος προέβλεψε ότι «ο 21ος αιών θα είναι ο αιών της Ορθοδοξίας» και η Ελληνίδα Ελένη Γλύκατζη-Αρβελέρ, καθηγήτρια της Βυζαντινής Ιστορίας στην Σορβόνη, η οποία ετιμήθη με

το αξίωμα της Προέδρου όλων των Πανεπιστημίων των Παρισίων.

Μέσα στις πολλές παρεξηγήσεις και παρερμηνείες, τις οποίες δημιούργησαν κακοπροαίρετοι ή ανιστόρητοι ερευνητές γύρω από την σημαντική αυτή περίοδο του Ορθοδόξου κόσμου, η σημαντικότερη αφορά στο όνομα της Αυτοκρατορίας. Ουδέποτε υπήρξε κράτος ονομαζόμενο Βυζαντινό. Βυζάντιο ήταν το αρχαίο όνομα της αποικίας των Μεγαρέων, η οποία μετονομάσθηκε σε Κωνσταντινούπολη, Νέα Ρώμη. Πρώτα καθιερώθηκαν όνομα Νέα Ρώμη, διότι θεωρήθηκε όχι απλώς ότι μετεφέρθη, αλλά ότι κατηργήθη η παλαιά. Αργότερα επεκράτησε ο όρος Κωνσταντινούπολις προς τιμήν του ιδρυτού Αγίου και Μεγάλου Κωνσταντίου. Οι κάτοικοι του κράτους ονομάζονταν Ρωμαίοι και το ίδιο το επίσημο όνομα της Αυτοκρατορίας ήταν Ρωμανία. Όπως επισημαίνουν έγκυροι μελετητές (πατήρ Ιωάννης Ρωμανίδης) το όνομα «Βυζαντινή Αυτοκρατορία» χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά το 1562 από τον Γερμανό ιστορικό Ιερώνυμο Βόλφ με στόχο να σμικρύνει τα εδαφικά και πνευματικά όρια της Ρωμανίας και να τα περιορίσει στο όρια της πρωτεύουσάς της. Εν πάση περιπτώσει ο όρος καθιερώθηκε. Καλό είναι, όμως, να χρησιμοποιούμε και την ορθή ονομασία «Ρωμανία», η οποία διασώζεται από τους Ποντίους κυρίως μέσω των θρήνων και των τραγουδιών τους. Ρωμανία θα ονομασθεί και η νέα πόλη, η οποία δημιουργείται μεταξύ Ξάνθης και Κομοτηνής για τους Ελληνοποντίους εκ Ρωσίας. Από την Νέα Ρώμη και την Ρωμανία προέρχεται και ο όρος Ρούμ Ορτοντόξ, που συμβολίζει τους Ορθοδόξους της Μ. Ανατολής.

Ο Ναός της του Θεού Σοφίας στην Κωνσταντινούπολη και χρειάζεται να γνωρίζουμε όλο και περισσότερα για τη Ρωμανία, Βυζάντιο, διότι στην εποχή της η πολιτιστική κληρονομιά της αποκτά ιδιαίτερο ενδιαφέρον και επανέρχεται στην επικαιρότητα. Η Ορθοδοξία και η βυζαντινή κληρονομιά αποτελούν τους συνδετικούς μας δεσμούς με πολλούς λαούς της Βαλκανικής και της Ρωσικής ενδοχώρας. Ολόκληρη η ζωή των λαών αυτών έχει καταλυτικά επηρεασθεί από το πνεύμα της Βυζαντινής Ρωμανίας, δηλαδή από τον συνδυασμό Ελληνικού πολιτισμού, ρωμαϊκού δικαίου και πολιτικού οργανισμού και κυρίως Ορθόδοξης Χριστιανικής Εκκλησίας και παραδόσεως. Η Ελληνογενής Κυριλλική γραφή των Σέρβων, Βουλγάρων, Ρώσων και Σκοπιανών προέρχεται από τους μαθητές των Αγίων Κυρίλλου και Μεθοδίου. Η τέχνη, το δίκαιο, η πολιτική οργάνωση στα πρώτα χρόνια της διαμορφώσεως της εθνικής τους ταυτότητας, δηλαδή τα περισσότερα στοιχεία κοινωνικού και πολιτιστικού βίου των λαών αυτών οφείλονται στο Βυζάντιο. Επισκεπτόμενος το 1991 την Αθήνα ο Πατριάρχης πασών των Ρωσιών Αλέξιος, παρεδέχθη ότι «... Από τότε που η Ρωσία εδέχθη το Βάπτισμα, η Εκκλησία μας και η θεολογική μας σκέψις δια μέσου των Αγίων Πατέρων και των Βυζαντινών ανεγράφησαν και ηνδρώθησαν με το πνεύμα του χριστιανικού Ελληνισμού. Το Ελληνοχριστιανικό πνεύμα είναι τώρα η κοινή μας κληρονομιά, είναι μία διαθήκη δι' ημάς». Και ο καθηγητής του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης Ιω.

Καραγιαννόπουλος παρατηρεί: «Σ' όλους αυτούς τους λαούς το Βυζάντιο παρουσίασε τον εαυτό του σαν λαμπερό παράδειγμα. Και έτσι εξεπλήρωσε μια μεγάλη αποστολή στη γενική ιστορία του πολιτισμού... Αυτή την θρησκευτική πολιτιστική μύηση των διαφόρων λαών επετέλεσε το Βυζάντιο με την παροχή σ' αυτούς των μέσων, της δυνατότητας και της ελευθερίας να εξελιχθούν και να προωθήσουν τα δικά τους γλωσσικά εκφραστικά μέσα».

Είναι δε εξόχως επίκαιρο, σήμερα που οι διατάξεις της Συμφωνίας Σέγκεν μάς απομακρύνουν ψυχικά από τους Ορθόδοξους λαούς της Ανατολικής Ευρώπης, το συμπέρασμα στο οποίο καταλήγει το βιβλίο «Βυζαντινή Κοινοπολιτεία» του Αγγλο-ρώσου συγγραφέα Ντιμίτρι Ομπολένσκι: «Η κληρονομιά του Βυζαντίου δεν έχει σβήσει απ' την πολιτιστική ζωή της Νοτιοανατολικής Ευρώπης. Στα πιο απομακρυσμένα μοναστήρια και στις μικρές κοινότητες της ηπειρωτικής χώρας και στα νησιά, στην προσωπική πίστη και στη συλλογική λατρεία των χωρικών και των ανθρώπων της πόλης, που έχουν παραμείνει πιστοί στην θρησκεία των προγόνων τους, πάνω απ' όλα ίσως στην τέλεση της Θείας Ευχαριστίας, εκείνου του συμβολικού δράματος της ανθρώπινης σωτηρίας, που επαναδιαδραματίζεται χωρίς ουσιαστική αλλαγή απ' τις πρώτες μέρες της Χριστιανικής Αυτοκρατορίας ο Ορθόδοξος λαός της Ανατολικής Ευρώπης διατηρεί ως σήμερα μια ζωντανή επαφή με το Βυζαντινό παρελθόν του».

Οι πολέμιοι του Βυζαντίου / Ρωμανίας προσπαθούν να μάς πείσουν ότι επρόκειτο περί μιας σκοταδιστικής περιόδου, κατά την οποία υπήρξε οπισθοδρόμηση των διαφόρων πτυχών του πολιτισμού. Κι αν μεν αναφερόμαστε στην Θεολογία, τα γράμματα και τις τέχνες, η Βυζαντινή Κοινοπολιτεία ζει και σήμερα στην Ορθόδοξη Ανατολική Ευρώπη και τούς αποστομώνει. Αλλά και για τις τεχνικές και τις πρακτικές πτυχές του πολιτισμού αν μιλήσουμε, οι μαρτυρίες είναι πολλές και διαψεύδουν τους επικριτές. Ας αναλογισθούμε πόσο μεγάλη επιστημονική πρόοδος υπήρξε η ανακάλυψη του «υγρού πυρός» από τον Καλλίνικο, έναν Έλληνα της Συρίας, του οποίου η χημική σύνθεση παραμένει και σήμερα εν μέρει ανεξιχνίαστη. Ποιός μπορεί άλλωστε να μην εντυπωσιασθεί απ' όσα γράφει ο Ζεράρ Παστέρ, στο βιβλίο του «Η καθημερινή ζωή στο Βυζάντιο», σχετικά με το Βυζαντινό Θέατρο, ότι δηλαδή είχαν επιτύχει με τεχνολογία προηγμένη ακόμη και την εξαφάνιση ηθοποιού επί σκηνής! Και φυσικά είναι πολύ τιμητικό να διαβάζουμε σε μελέτες Αμερικανών και Ελλήνων επιστημόνων ότι πολλά από τα σύγχρονα ιατρικά εργαλεία, τα είχαν ανακαλύψει και τα χρησιμοποιούσαν οι Ρωμαίοι / Ρωμηοί του Βυζαντίου.

Είναι επίκαιρο και σήμερα το Βυζάντιο, διότι ζει καθημερινά στο Άγιο Όρος. Είναι επίκαιρο και ορθώς το υπενθυμίζει και ο Μακαριώτατος Αρχιεπίσκοπος Αθηνών και πάσης Ελλάδος κ. Χριστόδουλος, διότι με τον δικέφαλο αετό που κυματίζει στους Ναούς μας θυμόμαστε ότι ο Ελληνισμός δεν κοιτάζει μόνον προς την Δύση, αλλά και προς την Ανατολή. Είναι επίκαιρο διότι μάς φέρνει πιο κοντά στην «καθ' ημάς Ανατολή», όπως ονόμασε το 1940 ο τότε Αρχιεπίσκοπος Αθηνών και πάσης Ελλάδος Χρυσάνθος (ο από Τραπεζούντος) τον κόσμο των Βαλκανίων, της Μικρασίας και της Μέσης Ανατολής, εκεί όπου η ακτινοβολία του Ελληνισμού διατηρεί και σήμερα ιδιαίτερη λάμψη. Είναι επίκαιρη η Ρωμανία, διότι μάς διδάσκει ότι η Ορθόδοξη Πίστη και ο ελληνικός πολιτισμός ένωσαν λαούς ξεπερνώντας την διαφορετική φυλετική καταγωγή. Κι όπως λει ο ποντιακός θρήνος της Αλώσεως: «Η

Ρωμανία κι αν πέρασε, ανθεί και φέρει κι άλλο».

Κωνσταντίνος Χολέβας

ΠΗΓΗ: <http://www.megarevma.net/kholevas1.htm>